***Új* Magyarország**
KULTÚRA
1994. február 10., csütörtök

Bessenyei – 75

Az utolsó Színész

Vele láttam életem első Bánk bánját. Az első Othellót. Az első Asztrov doktort. Az első Kossuthot a Fáklyalángban. Németh László Galileijét, Széchenyijét, Görgeyjét Az árulóban. Székely János Dózsáját, s Dózsát Illyés megfogalmazásában. És aztán más csodákat is: Svángya matrózt a különben nézhetetlen Ljubov Jarovajában. Brecht tézis-drámájának élővé tett Galileijét. Shakespeare két Antoniusát: az Antonius és Cleopátrából, s a Julius Caesarból. Büchner szétrobbanni kész energiájú Dantonját. És hát persze Tevjét, ezt a bölcs tejesembert, hogy azt is tudjam, amit egyébként tudtam, de még nem tapasztaltam: ha énekes színész akart volna maradni, akkor is megcsinálja ugyanazt a hatalmas pályaívet, hiszen övé lehetne az operairodalom minden nagy baritonszerepe.

Most már nem is egy, de idestova három nemzedéknek ő volt a szó igaz és klasszikus értelmében vett hősszínésze. Alkatát, játékstílusát és orgonazengésű hangját tekintve is. Valószínűleg az utolsó ebben a sorban. Valószínűleg az egyik – vagy: az – utolsó nagy bölény a magyar színpadon. A Színész, így, nagy betűvel, minden porcikájában, élete minden percében.

Még diákok, csámborogtunk egy kora délután a Rákóczi úton. A Rókus kápolna előtti kis térnél szembejött velünk Bessenyei. Kabátja nyitva, inggallérja kigombolva. És olyan dúlt, ijesztő volt az arca, hogy félrehúzódtunk. Motyogott magában, s gesztikulált, csapkodott. A Nemzetiből jött, akkor lehetett vége az Othello próbájának. Dübörgött a járda közepén, kitértek előle, riadtan, csodálkozva, méltatlankodva, ki hogyan. Ő azonban még Othello volt, valahol a ciprusi palotában járt. Lenyűgözve bámultunk utána, hogy aztán, két-három hét múlva, lenyűgözve bámuljuk ugyanezt a sötét, dúlt, indulatoktól remegő arcot, ezeket a vad gesztusokat, már a színpadi Othellót nézve.

Más. Vagy harminc évvel később, amikor még a Guggerhegyen volt háza, a Kolossy téri piac sarkán álló remek kis hentesüzletben vásárol. Hatalmas termete alig fér be a boltba, a hangja meg azzal fenyegeti a vén házacskát, hogy mindjárt ledől, mint Jerikó falai a kürtök szavára. – Édeseim! – harsogja, hogy megcsendülnek a pult üveglemezei. – Ide abból a mennyei abált szalonnából! Nem kéne ennem, mert hizlal, de olyan felséges, hogy majd bolond leszek nem enni! Siessetek, édeseim, mert még cseresznyepaprikát is kell vennem hozzá!

Ez Bessenyei. Othello és az élet örömeit habzsoló ínyenc. És ami a kettő között van, az is Bessenyei. Egy kivételesen és bámulatosan teljes élet hetvenöt éve. De ezt csak halkan mondom, nehogy meghallja és harangzúgású hangon elküldjön valahová, mert hát ki a ménkűt érdekelnek az évek?

Igaza van. Ha valaki Bessenyei Ferencnek született, annak aztán tényleg nem kell törődnie az évekkel. Csak rá kell néznünk, hogy ezt tökéletesen igazolva lássuk.

(Takács)